

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Кафедра трудових ресурсів і підприємництва

06-05-177М

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять та самостійного вивчення дисципліни
«Людський розвиток» для здобувачів вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою
«Управління персоналом і економіка праці»
спеціальності 051 «Економіка»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 4 від 30.12.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійного вивчення дисципліни «Людський розвиток» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Управління персоналом і економіка праці» спеціальності 051 «Економіка» денної та заочної форм навчання. [Електронне видання] / Міщук Г. Ю., Кроль В. В. – Рівне : НУВГП, 2024. – 10 с.

Укладачі:

Міщук Г. Ю., д.е.н., професор, завідувач кафедри трудових ресурсів і підприємництва;

Кроль В. В., доктор філософії зі спеціальності «Економіка», доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва.

Відповідальний за випуск:

Міщук Г. Ю., д.е.н., професор, завідувач кафедри трудових ресурсів і підприємництва.

Керівник групи забезпечення освітньої програми 051 «Економіка», ОП «Управління персоналом і економіка праці»:

Юрчик Г. М., к.е.н., доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва

© Г. Ю. Міщук,
В. В. Кроль, 2024
© НУВГП, 2024

ЗМІСТ

Передмова	4
Тематика практичних занять	5
Рекомендована література	10

ПЕРЕДМОВА

Людський розвиток є центральною концепцією в сучасній економіці, адже він визначає не лише рівень добробуту населення, але й потенціал економічного зростання. Вивчення цієї дисципліни дозволяє зрозуміти, як різноманітні фактори, такі як освіта, здоров'я, доходи та рівність, впливають на розвиток людського капіталу і, відповідно, на економічну стійкість і прогрес суспільства. Урахування цих аспектів є необхідним для ефективного управління економічними системами та розробки політик, спрямованих на підвищення рівня життя населення.

Метою курсу «Людський розвиток» є надання здобувачам знань про теоретичні основи та практичні аспекти людського розвитку, а також формування навичок аналізу та оцінки чинників, що впливають на його динаміку.

Завдання дисципліни:

1. Ознайомити студентів з поняттям людського розвитку, його сутністю та еволюцією.
2. Вивчити методи вимірювання людського розвитку.
3. Розглянути роль освіти у формуванні можливостей людського розвитку.
4. Аналізувати нерівність доходів та її вплив на людський розвиток.
5. Дослідити гендерну нерівність як перешкоду людському розвитку.
6. Оцінити ринок праці з точки зору реалізації можливостей людського розвитку.
7. Вивчити сучасні детермінанти людського розвитку в Україні та світі.

Цей курс надасть студентам всебічні знання та навички, необхідні для аналізу, оцінки та управління людським розвитком, що сприятиме їх професійному становленню та підготовці до вирішення сучасних економічних викликів.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Людський розвиток: сутність, еволюція, зв'язок з суміжними економічними поняттями.

Питання для обговорення:

1. В чому полягає відмінність між концепціями людського капіталу та людського розвитку?
2. Проаналізуйте еволюцію поглядів на роль людини в економічному розвитку. Як змінювалося розуміння людського розвитку в різних економічних школах?
3. Які фактори вплинули на формування сучасної концепції людського розвитку?
4. Обґрунтуйте взаємозв'язок між людським розвитком та економічним зростанням.

Практичні вправи:

1. Дослідіть історичну трансформацію концепції людського розвитку на прикладі конкретної країни. Проаналізуйте основні етапи змін у державній політиці щодо людського розвитку та їх результати. Підготуйте аналітичну записку з висновками та рекомендаціями.
2. Проведіть порівняльний аналіз підходів до визначення людського розвитку в різних міжнародних організаціях (ПРООН, Світовий банк, МОП). Визначте спільні та відмінні риси. Обґрунтуйте, який підхід є найбільш релевантним для України.

Тема 2. Вимірювання людського розвитку.

Питання для обговорення:

1. Які методологічні підходи використовуються для вимірювання людського розвитку?
2. Проаналізуйте переваги та недоліки індексу людського розвитку.
3. Як враховується нерівність при вимірюванні людського розвитку?
4. Які альтернативні показники можуть використовуватися для оцінки людського розвитку?
5. Обґрунтуйте необхідність багатовимірного підходу до вимірювання людського розвитку.

Практичні вправи:

1. Розрахуйте індекс людського розвитку для обраного регіону України, використовуючи актуальні статистичні дані. Порівняйте отримані результати з офіційними даними ПРООН. Проаналізуйте причини можливих розбіжностей.

2. Розробіть систему індикаторів для комплексної оцінки людського розвитку на місцевому рівні. Обґрунтуйте вибір показників та запропонуйте методику їх агрегування. Апробуйте розроблену методику на прикладі конкретної територіальної громади.

Тема 3. Формування можливостей людського розвитку в системі освіти.

Питання для обговорення:

1. Яким чином система освіти впливає на формування людського потенціалу?

2. Проаналізуйте взаємозв'язок між якістю освіти та економічним розвитком країни.

3. У чому полягають основні виклики для системи освіти в контексті четвертої промислової революції?

4. Як забезпечити рівний доступ до якісної освіти?

5. Обґрунтуйте роль безперервної освіти у сучасному суспільстві.

Практичні вправи:

1. Проведіть аналіз освітніх індикаторів України та країн ЄС за останні 10 років. Дослідіть динаміку показників доступності освіти, її якості та результативності. Підготуйте аналітичний звіт з візуалізацією даних та рекомендаціями щодо вдосконалення освітньої політики.

2. Розробіть модель оцінки ефективності інвестицій в освіту на рівні домогосподарства. Врахуйте прямі та непрямі витрати, очікувані вигоди та ризики. Проведіть розрахунки для різних освітніх траєкторій.

Тема 4. Нерівність доходів та її чинники.

Питання для обговорення:

1. Які основні причини нерівності доходів у сучасному світі?
2. Проаналізуйте вплив технологічних змін на розподіл доходів.
3. Як глобалізація впливає на нерівність?
4. Які інструменти державної політики найефективніші для зменшення нерівності?
5. Обґрунтуйте взаємозв'язок між нерівністю доходів та економічним зростанням.

Практичні справи:

1. Проаналізуйте динаміку показників нерівності доходів в Україні за останні 10 років. Розрахуйте коефіцієнт Джині, децильний коефіцієнт та інші показники нерівності. Визначте основні фактори, що вплинули на зміни у розподілі доходів.
2. Розробіть імітаційну модель впливу різних заходів соціальної політики на нерівність доходів. Оцініть ефективність різних сценаріїв перерозподілу доходів та їх вплив на економічне зростання.

Тема 5. Гендерна нерівність як перешкода людському розвитку.

Питання для обговорення:

1. Які економічні наслідки має гендерна нерівність?
2. Проаналізуйте причини гендерного розриву в оплаті праці.
3. Як культурні та інституційні фактори впливають на гендерну нерівність?
4. Які політики найефективніші для забезпечення гендерної рівності?
5. Обґрунтуйте економічні переваги гендерної рівності.

Практичні справи:

1. Проведіть дослідження гендерних розривів у різних секторах економіки України. Проаналізуйте статистичні дані щодо зайнятості, оплати праці, кар'єрного просування. Розробіть рекомендації щодо подолання виявлених диспропорцій.
2. Розробіть методику оцінки економічних втрат від гендерної нерівності на рівні підприємства. Проведіть апробацію методики на

прикладі конкретної організації. Запропонуйте програму заходів для забезпечення гендерної рівності.

Тема 6. Ринок праці: реалізація можливостей людського розвитку.

Питання для обговорення:

Як трансформується ринок праці під впливом цифровізації економіки?

Проаналізуйте вплив демографічних змін на структуру зайнятості.

Які компетенції стають найбільш затребуваними на сучасному ринку праці?

В чому полягають особливості регулювання нових форм зайнятості?

Обґрунтуйте роль соціального діалогу у забезпеченні гідної праці.

Практичні вправи:

1. Проведіть аналіз структурних змін на ринку праці України за останні 8 років. Дослідіть зміни у професійному складі зайнятих, формах зайнятості, кваліфікаційних вимогах. Складіть прогноз розвитку ринку праці на наступні 5 років з урахуванням технологічних трендів.

2. Розробіть методику оцінки якості робочих місць на регіональному рівні. Визначте систему індикаторів, що характеризують можливості людського розвитку у сфері праці. Проведіть апробацію методики на прикладі конкретного регіону.

Тема 7. Сучасні детермінанти людського розвитку в Україні та світі.

Питання для обговорення:

1. Які глобальні тренди найбільше впливають на людський розвиток у XXI столітті?

2. Проаналізуйте вплив кліматичних змін на можливості людського розвитку.

3. Як пандемія COVID-19 вплинула на тенденції людського розвитку?

4. Які особливості має людський розвиток в умовах збройних конфліктів?

5. Обґрунтуйте пріоритетні напрями політики людського розвитку в Україні.

Практичні справи:

1. Проведіть порівняльний аналіз національних стратегій людського розвитку різних країн. Визначте спільні та відмінні риси, оцініть ефективність різних підходів. Розробіть рекомендації щодо вдосконалення стратегії людського розвитку України.

2. Розробіть систему раннього попередження загроз людському розвитку на національному рівні. Визначте ключові індикатори, порогові значення та механізми моніторингу. Запропонуйте алгоритм реагування на виявлені загрози.

Рекомендована література:

Основна література:

1. Людський розвиток в Україні. Пріоритети національної політики мінімізації асиметрії українського ринку праці / кер. авт. кол. О. І. Цимбал; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. Київ : Академперіодика, 2021. 210 с.

2. Людський розвиток в Україні: пріоритети розвитку сільських поселень у контексті децентралізації управління / за ред. Е. М. Лібанової; відп. за вип. О. В. Макарова, Т. А. Заяць ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. Київ : Академперіодика, 2020. 354 с.

3. Людський розвиток в Україні. Оцінка та прогноз рівня життя населення: кол. моногр. / за ред. Е. М. Лібанової; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи. Київ, 2019. 270 с.

4. Черенко Л. М. Модель рівня життя в умовах соціально-економічної нестабільності : монографія. К. : Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В.Птухи НАН України, 2021. 365 с.

5. Цевух Ю. О. Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України : навч.-метод. посіб. / Ю. О. Цевух. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. 140 с.

Додаткова література:

1. Інноваційні засади управління людськими ресурсами: можливості, виклики, пріоритети досягнення соціально-економічної безпеки: колективна монографія / Г. Ю. Міщук, О. І. Дяконенко, О. І. Ляш та ін.; за наук. ред. д.е.н., проф. Г. Ю. Міщук. Рівне : НУВГП, 2020. 408 с.

2. Удосконалення шляхів розвитку людського капіталу як фактор підвищення мобілізаційного потенціалу України : монографія / за заг. ред. С. В. Чоля, Ю. М. Перги. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 196 с.

3. Mishchuk H., Samoliuk N., Yurchyk H. Decent work: evaluation and ensuring in human capital management : monograph (p.140). Szczecin: Centre of Sociological Research, 2021. DOI: 10.14254/978-83-959336-5-3/2021

4. Human development reports. URL: <https://hdr.undp.org/reports-and-publications>